

28-7525/1
14 07 2020

ИЗВЕШТАЈ ЗА РОДОВО ОДГОВОРНО БУЏЕТИРАЊЕ

1. Податоци за избраната Програма

Име на програмата:

Министерство за култура

- Годишни конкурси за финансирање на проекти од национален интерес во културата за 2019 година по дејности и области

Годишни конкурси за финансирање на проекти од национален интерес во културата за 2018 година по дејности и области

Сектор (организациона единица) надлежен за спроведување на програмата:

Сектор за дејности од областа на културата и уметноста, Одделение за интредисциплинарни проекти и креативни индустрии

Секорот за заштита на културното наследство, Одделението за музејска дејност и заштита на нематеријалните добра

ектор за дејности од областа на културата и уметноста, Одделение за визуелни уметности, архитектура и дизајн

Вид на програмата

- Хоризонтална
 Вертикална

Како програмата е поврзана со стратешките политики, документи во односната сфера и со политиките и стратегиите за родова еднаквост:

Република Македонија е земја со богата културна традиција и духовни вредности, а заштитата и афирмацијата на македонското културното наследство е загарантирано со највисокиот правен акт на државата, Уставот на Република Македонија.

Во заложбите за натамошна промоција на културните политики, Собранието на Република Македонија на предлог на Владата на Република Македонија и Министерството за култура ја донесе Националната стратегија за развој на културата во Република Македонија 2018-2022 година (Службен весник на РМ бр 81/18).

Националната стратегија за развој на културата во Република Македонија во периодот 2018-2022 година (во натамошниот текст: Националната стратегија) е основен стратегиски документ за областа на култура, како за работа на Министерството за култура така и за други субјекти кои делуваат во полето на културата.

Националната стратегија поаѓа од јасно определена визија за развој на културата во Република Македонија и од основната мисија што треба да ја спроведува Министерството за култура во периодот 2018 - 2022 година. Исто така, Националната стратегија утврдува општи и поединечни цели, кои произлегуваат од согледување на состојбите во културата во

претходната деценија. Притоа, овој документ определува принципи и насоки за идниот стратегиски развој и назначува различни приоритети во дејностите од културата.

Националната стратегија за развој на културата во Република Македонија во период од 2018 – 2022 година се раководи од визијата за демократски, плурален, секуларен, слободен, динамичен, рамномерен и одржлив културен развој заснован на рамноправен пристап и учество, како и на одговорно и ефикасно раководење, поаѓајќи од уверувањето дека правото на култура е основно и неприкосновено човеково право. Оттаму, таа се застапува за професионализација, институционална и вонинституционална автономија, департализација и децентрализација во дејствувањето во социо-културниот контекст.

Поаѓајќи од потребата за градење силна и стабилна демократија, општите цели на Стратегијата се:

- да се овозможат еднакви културни права за сите,
- да се создадат услови за негување на слободата и разноликоста на творештвото и на културните идентитети.

Културни можности за секого

- Да се поттикнуваат уметничкото творештво, културниот развој, образоването и креативниот потенцијал.
- Да се негуваат уметничката извонредност, експеримент и иновација.;
- Да се овозможи достапност и учество во културните процеси.
- Да се вложува во развојот на публиката и на културните потреби на граѓаните.

Културен капитал, разновидност, соработка

- Да се афирира културата како клучен економски, социјален и политички капитал и фактор што гошири демократскиот јавен простор.
- Да се негуваат македонскиот јазик, јазиците на заедниците и интеркультурната комуникација.
- Унапредување на заемното разбирање, дијалогот и рамноправната вклученост на ранливите и маргинализираните групи во културната продукција и во социо-културниот живот, со што културата ќе се презентира како фактор на општествена кохезија и трансформација.
- Да се обезбеди заштита, управување и вреднување на културното наследство во согласност со современите европски практики.
- Да се зајакне независниот културен сектор како важен социокултурен чинител.
- Да се развиваат регионалната и меѓународната културна соработка врз принципите на партнериство и размена.

Од друга страна, во согласност со своите определби за европска интеграција, Владата на РМ во изминатите години активно работи и на унапредување на родовата рамноправност и подобрување на ефективноста на политиките и програмите во сите сфери на општественото живеење. Со усвојувањето на Законот за еднакви можности на мажите и жените, Стратегијата за родова еднаквост 2013-2020 се дефинираа, основните постулати и стратешки определби на Владата за еднакво учество на жените и мажите во сите области од јавниот и приватниот сектор, еднаков статус и третман во остварувањето на нивните права, како и еднакви

придобивки од политиките и програмите.

Во согласност со домашните политики за родова еднаквост и меѓународните определби во областа на промоција на еднаквите можности на мажите и жените, кои произлегуваат од Конвенцијата на Европската Унија за заштита и промоција на различностите во културната експресија и во политиките (2005) и стратегијата на УНЕСКО за родова еднаквост (2014-2021), Министерството за култура со оваа иницијатива се приклучува кон иницијативите за промоција и поддршка на еднаквите можности во областа на културата и изразува посветеност прашањата за родовата еднаквост да бидат интегрирани во националните културни политики и програми.

2. Вовед

Министерството за култура својата програма ја формира врз база на распишани конкурси, согласно одредбите од Законот за култура („Службен весник на Република Македонија“ бр. 31/98, 49/03, 82/05, 24/07, 116/10, 47/11, 51/11, 136/12, 23/13, 187/13, 44/14, 61/15, 154/15, 39/16, 11/18 и 11/18). Така во 2018 година во Буџетот на Министерството за култура средствата се распределуваа врз база распишани Годишни конкурси за финансирање на проекти од национален интерес во културата за 2018 година по дејности и области, со кој се финансираат проекти и програми од национален интерес на националните установи од областа на културата, физички и правни лица, а под правни лица се подразбираат установи од областа на културата (локални или приватни), здруженија, сојузи, асоцијации, трговски друштва, трговци поединци и слично, регистрирани во регистрирани во Република Македонија за дејности од областа на културата. На конкурсите беа финанисрани проекти од следите дејности и области:

- визуелни уметности, архитектура и дизајн;
- фолклор, музичка и музичко-сценска дејност;
- драмска дејност;
- литература и издавачка дејност;
- интердисциплинарни проекти;
- заштита на недвижното, движното (библиотечна дејност, музејска дејност, заштита на аудиовизуелни добра) и неметаеријалното културно наследство;
- меѓународна дејност.

Во рамките на Буџетот на Министерството за култура во 2019 година како и Програмата која се добива врз основа на објавените конкурси, не се одвојуваат наменски и директни буџетски средства за програми кои се родово-буџетски сензитивни, меѓутоа во конкурсните критериуми во 2019 година во Годишните конкурси за финансирање проекти од национален интерес во културата за 2019 година по дејности, кај поголемиот број на дејностите и области воведен е општ приоритет за вреднување на проектите поточно дека тие можат да бидат *Проекти наменети за лица со посебни потреби, или лица од социјално-ранливи категории, или маргинализирани групи и сл.*

Во овој конкурс кој инаку се однесува на финансирање на дејностите од областа

на културата, се поттикнува на финансирање на проекти кои покарј другото го вклучуваат и родовиот принцип, и тоа на следниот начин:

Во општиот дел од конкурсот во точката од конкурсот IV. ПРОЦЕНТ НА УЧЕСТВО НА МИНИСТЕРСТВОТО ЗА КУЛТУРА ВО ФИНАНСИРАЊЕТО НА ПРОЕКТИТЕ , - IV.1 во делот за Бодирање на проектите (максимум 100 бода): стои и дека „Дополнителни бодови се добиваат за промоција на еднакви можности за сите (мултикултурни вредности во општеството, родова рамноправност, инклузија на лица со посебни потреби, социјално ранливи групи итн.) – 5 бода. Со ова се стимулираат подносителите на пријавите, во програмите кои ги поднебесуваат да го вклучат родовиот принцип.

Дополнително во општите приоритети во пријавите од посебните дејности стои дека ќе се поддржуваат проекти наменет за лица за со посебни потреби или за социјално-ранливи категории или за маргинализирани групи.

Во пријавата за **Интердисциплинарни проекти**, која содржи 4 подкатегории на проекти: *Мултидисциплинарни, Трансдисциплинарни, Интердисциплинарни и Нови модели на јавни простори во културата* наведено е дека може да се аплицира за Трансдисциплинарни проекти, категорија 3, а под точката 3.1 Подготовка и реализација на трансдисциплинарни проекти (комбинација на уметност и други дејности, како на пример: уметност и наука и технологија, уметност и родови политики, уметност и неформални образовни формати и сл) а во општите приоритети покрај поддржување на лица со посебни потреби и социјално-ранливи категории е наведено дека ќе се поддржуваат и проекти кои третираат општествени теми со важност за заедницата.

3. Предложени интервенции (наведете ги интервенциите кои сметате дека ќе ги намалат родовите нееднаквости во секторот/областа)

Родовите нееднаквости во областа на културата може да се намалат со директно стимулирање финансирањена проекти кои јан истрауваат позицијата на жената и мажот во историјата, но и проекти од областа на создавање на тековно творештво и современа уметност, како и истражувања во културата, кои критички ги обработуваат социјалните, етичките и естетските и други аспекти во општеството од областа на родовите политики, позицијата на жените и мажите, но и останатите маргинализирани групи и сексуалните малцинства. Родовите нееднаквости може да се намалат и со финансирање на проекти чиј што подносител/и и авторка/ки се жени, но и проекти кои треба да ги истражуваат условите поради кои жените немаат еднакви можности со мажите да се изразат/искажат во сверата на културата и истите да бидат отстранети преку обезбедување на институционална или финансиска поддршка и слично.

4. Остварени резултати, промени и влијанија (се следат почетните состојби и индикаторите кои укажуваат на промени)

Преку воведувањето на ранливите категории (Проекти наменети за лица од посебни категории (лица со посебни потреби, или социјално-ранливи категории, или маргинализирани групи ислично) во општите конкурсни критериуми, воведување на дополнителната категорија при бодување на проектите (дополнители 5 бода за промоција на еднакви можности за сите (мултикултурни вредности во општеството, родова рамноправност, инклузија на лица со посебни потреби, социјално ранливи групи итн), како и воведувањето на родовите политики како посебна тематска целина во конкурсот за финансирање на проекти за 2019 година (Трансдисциплинарни проекти (комбинација на уметност и други дејности, како на пример:

уметност и наука и технологија, уметност и родови политики, уметност и неформални образовни формати и слично), директно, и за прв пат се стимулира поддршка на родовите политики и еднаквите можности како категорија во програмите на Министерството за култура. Ровиот принцип и досега индиректно е вклучен и во програмите на Министерството за култура од аспект на поддршка на голем број на жени уметници и творци, и проекти на стручни лица во дејностите од културата, но и од аспект на обработени теми во областа на заштитата на материјалното и нематеријалното културно наследство од историска перспектива, сепак со воведувањето интредисциплинарните програми директно се финансирали 17 проекти кои ги обработуваат родовите политики.

Родовите политики се вклучуваат во програмите и на националните установи од областа на културата, а за што како пример во 2019 година ги издвоивме:

- НУ Музеј на македонската борба-Скопје, чија што нова програмска политика интензивно ја промовира историската улога на жената во многу сегменти од животот и борбата на македонскиот народ, која што како устанива во 2019 година беше дел од обуките за стратешко планирање и родово буџетирање организирани од страна на Министерството за труд и социјлана политика, и

- НУ Музеј на Современа уметност-Скопје, чиј што програмски тим засилено ги поттикнува и презентира современите уметнички дела и тенденции во светот, и го промовира рецентниот уметнички дискурс во светот, во Музејот на современата уметност во вид на изложби, предавања, видои филмски пртоекции се промовираа дела и цели изложби во кои засилено исто така се акцентираат теми од областа социјалните е прашања и дискурс, како и на положбата на жената во општеството, и родовите политики, климатските промени, социјалниот дискурс и слично.

Очекуваме во наредниот период во кој ќе се следи и ќе се известува по однос на спроведувањето на Програмата да се зголеми уште повеќе бројот на родово чувствителни проекти, да се зголеми свеста за потребата од родовата еднаквост во областа на културата и промовирањето на вредности со кои се поттикнуваат еднаквите можности на жените и мажите во областа на заштита на дејностите од областа на современото творештво, креативните индустрис и материјалнотов и нематеријалното културно наследство.

5. Анализа на буџетски алокации

Врз основа на Законот за културата („Службен весник на РМ“ бр. 31/98, 49/03, 82/05, 24/07, 116/10, 47/11, 51/11, 136/12, 23/13, 187/13, 44/14, 61/15, 154/15, 39/16 и 11/18), Министерството за култура ја објави Годишната програма и резултатите од Годишниот конкурс за финансирање на проекти од национален интерес во културата за 2019 година по дејности и области на 8 февруари и на 11 март 2019 година. Повикот за националните установи беше објавен во текот на јуни 2018 година. Годишните конкурси за финансирање на проекти од национален интерес во културата за 2019 година, беше објавен на 29 септември 2018 година, на интернет страната на министретвото за култура (<http://arhiva.kultura.gov.mk/index.php/konkursi/4631-godisen-konkurs-za-finansiranje-proekti-od-nacionalen-interes-vo-kulturata-2019-godina-po-dejnosti-i-oblasti>) и во печатените

весници во печатените весници „Независен весник“ и „Коха.“

На објавените Годишни конкурси за финансирање проекти од национален интерес во културата за 2019 година пристигнаа 5560 пријави, а комисиите предложија поддршка за 2781 проект. Во Годишната програма за 2019 година се рефлектирани и приоритетите на Министерството за култура за соодветна заштита и промоција на културното наследство во согласност со современите европски практики, зајакнување на независниот културен сектор како важен социокултурен чинител, промоција и пласман на културата на Република Македонија во меѓународни рамки, како и реализација на капитални проекти и инвестициски вложувања во Скопје и градовите низ државата.

Категориите, приоритетите, критериумите и мерилата врз чија основа се вршеше оцена на проектите по одделни дејности, беа содржани во пријавите кои се составен дел на конкурсите

При одлучувањето за проектите и во 2019 година се водеше сметка за соодветно проектирање на приоритетите на Министерството за култура, во насока на поддршка на проекти и активности кои го стимулираат креативниот и уметничкиот потенцијал на сите граѓани на Република Македонија, независно од нивната етничка, верска, идеолошка, политичка, социјална, родова и старосна припадност.

Во однос на посебните дејности во програмата од аспект на родово буџетирање е ги издвојуваме следните проекти:

- **Програма на Секторот за творештво и креативни индустриски, Одделение за креативни индустриски и и интердисциплинарни проекти ,
поткатегорија на Интердисциплинарни проекти**

Основната намена на оваа програма е да се поттикне финансирањето на проекти кои одстапуваат од досегашната традиционална поделба на уметничките сфери. Министерството за култура од конкурсниот циклус за 2018 година, воведе целосно нова конкурсна апликација за интердисциплинарни проекти, со што ја демонстрира и во пракса заложбата за приклучување на македонската култура кон современите и иновативни светски трендови во културата.

Оваа програма е остварување на дел од стратешките насоки и приоритети зададени во Националната стратегија, поточно приоритет 4.8 Независен културен сектор како еден од клучните фактори во создавањето на новите модели на практикување на културата. Тој опфаќа децентрализирани форми и силна, самоорганизирана култура надвор од постојните културни институции. Исто така, независниот сектор има влијание врз критичкото промислување на културата и во евалуацијата на одлучувачките процеси во културните политики. Европските културни практики говорат за клучно учество на независниот културен сектор во сите сегменти во културата на локално и на централно ниво. Стратегиска цел е културната и уметничката продукција да се етаблираат како неодминлив сегмент преку кој граѓанинот ќе може да го преобликува општеството. Според својата организациска и содржинска структура, независниот културен сектор може да го трасира ваквиот пат на градење културна политика втемелена на принципите на демократизација, демонополизација, децентрализација и творечка автономија.

Со остварување на овој приоритет се планира стратегиското партнерство меѓу Министерството за култура и независниот културен сектор како катализатор и поврзувач на државните и на јавните интереси со сите други аспекти на културн иот идентитет. Со давањето политичка релевантност на независниот културен сектор и со обезбедувањето структурна поддршка преку отворање посебен сектор на локално и на централно рамниште, ќе се започне сериозен процес на демократизација на културните политики. Независниот културен сектор е онаа хибридна, динамична сила што овозможува слоевити преклопувања, интерсекторски и интердисциплинарни артикулации и општествени интеракции преку кои се случуваат највибрантните промени во општеството. Неговото значење не се исцрпува само на планот на културниот развој, туку и во образоването, во развојот на критичката култура и во градењето стабилен социокултурен капитал.

Основање одделение за развој и финансирање на современи независни интермедијални и интердисциплинарни културни и уметнички практики при Министерството за култура и издвојување на буџетска ставка за развој на интердисциплинарни современи културни и уметнички практики е еден од приоритетите дадаени точката 4..8.2 од стратегијата.

Во програмата за интердисциплинарни проекти се опфаќаат проекти во кои се директно вклучени и родовите политики и родовите принципи и тоа: Мултидисциплинарни проекти (сложени проекти со паралелни активности во различни уметнички дејности, кои не се нужно меѓу себе тематски поврзани, Интредисциплинарни проекти (сложени проекти кои обработуваат една тема со активности или комбинација и комбинација на активности и пристапи од повеќе уметнички дејнсот и социокултурни области), Трансдисциплинарни проекти, (комбинација на уметност и други дејности, како на пример: уметност и наука и технологија, уметност и родови политики, уметност и неформални образовни формати и слично), Нови модели на јавни простори во културата (развој на нови модели на јавни простори во културата и поддршка на работата на постојни јавни простори во културат кои дејствуваат интердисциплинарно).

Во 2019 година во категоријата Интердисциплинарни проекти, согласно одлуката на стручната Комисија кои се објавени на интернет страницата на Министерството за култура на (http://kultura.gov.mk/interdisciplinarni_proekti/) беа поддржани вкупно **105** проект со вкупна сума од **32.595.000 денари** од кои вкупно реализирани проекти во кои директно се вклучени и родовите политики и еднаквите можности на жените, се следните проекти :

A) Со годишната програма за интердисциплинарна дејност за 2019 година, поддржани се 9 проекти на жени носители на проекти како физички лица, со вкупен износ од 1.180.000 денари и тоа :

- 1) Валдета Касапи, проект: „Развој на медиумската култура и промовирање на културата во медиумите“, одобрен износ: 150.000;
- 2) Лидија Ковачева проект: „Мулти-култ во воз до Стоби“, одобрен износ:100.000;
- 3) Анета Филипоска, проект: „Само небото е граница“, одобрен износ:70.000;
- 4) Зоја Бузалковска, проект: „Курс за актери и режисери по пристапот на Санфорд Мајнер“, одобрен износ: 120.000;
- 5) Зага Колодезни, проект: „Ликовен инклузивен караван“ одобрен износ: 280.000;

- 6) Валентина Толеска, проект: „Културно лето – Пештани 2019“ одобрен износ:100.000;
- 7) Искра Димитрова, проект: „Библиографија на едно дело“, одобрен износ:100.000;
- 8) Ивана Трајаноска – Стефановиќ, проект: „Студентска музичка пролет 2019“, одобрен износ: 200.000;
- 9) Ана Лазаревска, проект: „Себство“, одобрен износ: 60.000

Б) Со годишната програма за интердисциплинарна дејност за 2019 година, поддржани се 8 проекти на жени носители на проекти како правни лица, со вкупен износ од 2.125.000 денари;

- 1) Друштво за продукција, трговија и услуги „КМК ПРОДУКЦИЈА“ ДООЕЛ, проект: „ГЛАСНА КУЌА“ одобрен износ: 60.000;
- 2) ЗЛУКР „АРТ ЕКВИЛИБРИУМ“, проект: „БОШ Фестивал 11“, одобрен износ: 350.000;
- 3) Здружение „Една може“, проект: „Скопско и се е можно“, одобрен износ: 100.000;
- 4) Здружение на жени Ромки „Есма“, проект: „Белези на мојот град“, одобрен износ: 50.000 денари;
- 5) ЈАДРО-Асоцијација на независната културна сцена, проект: „УЧЕСТВУВАМЕ, ЗАСТАПУВАМЕ, МЕНУВАМЕ - демократизација и децентрализација на јавните простории и јавните добра преку нов модел на институција на јавно-цивилно партнерство“, одобрен износ: 400.000 денари;
- 6) Здружение на уметници Македонски центар на Интернационален театрарски институт/ПРОДУКЦИЈА, Скопје, проект: „Сирота мала богата драма 2019 - Драмски интерсекции 2019 (драматично или патетично)“, одобрен износ: 300.000;
- 7) Локомотива - Центар за нови иницијативи во уметноста и културата, проект: „Програма на Локомотива во Кино Култура - простор за современи изведувачки уметности и современа култура“, одобрен износ: 800.000;
- 8) Здружение за права и хуманост „ИНТЕГРА НАУ“ - Скопје, проект: „КУЛТУРЕН КАМП - СПОЗНАВАЊЕ НА ВЛАШКОТО КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО“, одобрен износ: 65.000 денари.

Се вкупно средства 3.305.000 денари; поточно скоро 10 % од вкупниот буџет за финансирање на Интердисциплинарни проекти`

2. АНАЛИЗА НА СЛУЧАЈ- програмски сегменти на националните установи од областа на културата, финансиирани и поддржани преку Годишната програма на Министерството за култура поддржани преку програмата на Одделението за музејска дејност и заштита на нематеријалните добра, Секорот за заштита на културното наследство и програмата на Одделението за визуелни уметности, архитектура и дизајн, Сектор за творештво.

➤ **НАЦИОНАЛНА УСТАНОВА МУЗЕЈ НА МАКЕДОНСКАТА БОРБА-СКОПЈЕ**

НУ Музејот на македонската борба во текот на 2019 година работеше на унапредување на родовата еднаквост преку застапување за развој и примена на јавни политики за постигнување еднакви можности за жените и мажите,социјална инклузија и почитување на правата на жените. Преку закони и различни документи се делува на јакнење на знаењата,вештините и способноста за идентификување и одговор на специфичните потреби на Северна Македонија во поглед на родовата еднаквост. Проектите се подржани од Министерството за култура со вкупен износ од 360.000 денари, а дел се финансирани сопствениот буџет на установата преку сопствени приходи, во соработка со други субјекти, меѓународни институции, граѓански организации и поедници.

Проекти кои ја опфаќаат родовата еднаквост и го докумнетираат статусот на жената во општеството низ историјата :

1.Изложба “Европската мода на црногорскиот двор”, буџет 280.000 денари

“Европската мода на црногорскиот двор-рефлексии”, гостувачка изложба во соработка со Народниот музеј на Црна Гора од Цетиње. Оваа изложба беше една од најатрактивните во 2019 година, а особено што модните креации од црногорскиот кралски двор за првпат беа преставени надвор од границите на Црна Гора. Со оваа изложба се направи мал историски пресек на модните изрази на кралска Црна Гора,доловувајќи ја есенцијата на животот,општествените прилики и историјата на едно минато време на Балканот,но и во Европа.Задоволството беше уште поголемо бидејќи со оваа изложба почнавме период на соработка со нашите партнери од Народниот музеј , што се надеваме ќе биде силен катализатор на натамошно продлабочување на културните врски помеѓу двете пријателски земји и народи. Изложбата беше поставена во холот на музејот на 8 (осум) каширани форекси и 9 витрини. Музејот се престави со оригинални креации од кралското семејство на последниот владетел на династијата Петровиќ-Његош од кралицата и принцезите и нивните лични оригинални предмети. Изложбата беше отворена на 18 април 2019 г.и гостуваше два месеци.

1. Проект: „ЖЕНАТА БОРЕЦ ЗА СЛОБОДА И МАКЕДОНСКА ДРЖАВНОСТ“ - буџет 80.000 денари

Изложба и хуманитарна работилница. По повеќе месечната истражувачка работа за изнаоѓање и обработка на потребните историски материјали, документи и предмети, изработка и превод на англиски јазик на стручни текстови и сите тековни обврски за изработка и печатење на брошури, форекс паноата, плакати и легенди следеше поставувањето на времената изложба посветена на „ЖЕНАТА БОРЕЦ ЗА СЛОБОДА И МАКЕДОНСКА ДРЖАВНОСТ“.Свеченото отворање на изложбата беше на 07.03.2019 година во холот на музејот. Паралелно со изложбата се организира и хуманитарната работилница во соработка со Здружението на инвалиди на град Скопје “Мобилност“.

2. **Меѓународна ревија на традиционални носии** - организација на НУ Музей на македонската борба со Амбасадите на Република Црна Гора и Република Хрватска во РС.Македонија и Ансамбл Македонија

На 2 јуни во НУ Музејот на македонската борба беше одржана ексклузивна модна ревија на носии на која беше презентирана традиционална облека од неколку хрватски региони и носии д. Дебарско-реканската етнографска целина. Ревијата која претавува можност одблиску да се спознае богатото македонско и хрватско традиционално движно културни наследство, кое директно е поврзано со традиционалната улогата на жената во историјата, преку која жената ја исполнувала својата кретаивност и вештини. Носиите кои беа преставувани се сопственост на Работилницата за заштита и изнајмување носии од Загреб,Хрватска и Ансамблот Македонија.

➤ **НАЦИОНАЛНА УСТАНОВА МУЗЕЈ НА СОВРЕМЕНА УМЕТНОСТ-СКОПЈЕ**

Главното мото на кое се темели работењето на Музејот на современата уметност Скопје во 2019 година е „Отворен Музеј, Музеј за сите“. Ова мото ги одразува вредностите и етичките координати на НУ МСУ лоцирани во потребата за инклузивност на граѓаните во работата на музејот без оглед на нивните економски, социјални, политички и културни разлики, со акцент на програми кои обрнуваат внимание и на родово балансирање во однос на човечки ресурси како и на прашања гои ги третираат истите.

Програмските активности беа планирани во насока на обезбедување на квалитетна информација за македонската и надворешна публика која ја отсликува рецентната светска, регионална и национална ликовна сцена во Музејот во Скопје и паралелно сестрано користење на вредната колекција и друго наследство.

Вкупниот буџет на НУ Музејот на современа уметност во текот на 2019 година изнесува **25.942.452 денари**. Од тој буџет реализирани се следните проекти кои ја опфаќаат родовата компонета и родовите политики и го третираат стусот на жените и мажите во општеството:

1. Изложбата „**Родови перцепции**“ е реализрана во соработка со Британскиот совет во Скопје. Изложбата беше отворена со перформансот Луис, на уметничкиот колектив од Лондон ГрејсГрејсГрејс. Оваа изложба ги спои делата на најзначајните уметници од Велика Британија со дела од драгоцената меѓународна колекција на МСУ Скопје. Во текот на траењето на изложбата, уметницата Христина Иваноска ја водеше публиката низ поставката. Изложбата во Скопје го затвори изложбениот циклус со презентацијата на 39 современи уметнички дела од 25 жени, концептуализирани во три дела: погледи, репрезентации и репрезентации пречкрано. Презентираните уметнички ја враќаат женската форма, прекинувајќи го репродуцирањето и продолжувањето на родовата хиерархија и конечно предлагајќи нови методи на размислување за (родовата) репрезентација. Преставен низ три нивоа на женската положба: гледање и видување - ПОГЛЕДИ, визуелно претставување - РЕПРЕЗЕНТАЦИИ и "уништување на претставувањето" – РЕПРЕЗЕНТАЦИИ, идејата зад оваа концептуална поделба не е да се создаде уште една рамка за интерпретација преку повеќе-слојна визуелизација на женското искуство, туку да се повика на структурирано и детално преиспитување на машкиот принцип врз кој е изградена модерната, но и критички да се навлезе во проблематиката на репрезентацијата преку радикално испитување. Исто така одржана

е интердисциплинарната работилница "Женскиот поглед" со „Медуза“, отворена за сите кои би сакале да пишуваат за уметноста и културата од женската позиција, како и перформативна дискусија „Женски простори“ соЛана Здравковиќ од Место женск, Љубљана, Јана Коцевска и Кристина Леловац, од Тииит! Инк. – Скопје и Кумјана Новакова, од МСУ – Скопје. Во рамки на проектот се случи и проекцијата на отворено на филмот "Триесет души" на Дијана Туседо, како и разговор со авторката Вкупниот буџет на „Родови перцепции“ изнесува **631.075,00** денари, од кои од Британски совет се доделени **421.075,00** денари , а од Министерство за култура **210.000** денари.

2. Музејот на современата уметност - Скопје, за првпат во историјата беше домаќин на Музејот на современа уметност „МОМус“ од Солун, соседна Република Грција со голема постановка со наслов „Дали сум јас тоа име или таа слика?“. Ова е прво претставување на солунскиот Музеј на современа уметност пред македонската публика со дела од нивната колекција и неколку перформанси на познати грчки уметници и музичари. Дел од перформасите и делата содржава во себе родови теми. **Буџет - 300.000** денари.
3. Изложбата „Се што ни е заедничко“ (*All That We Have in Common*) меѓународна групна изложба која се реализираше и Скопје и во Музејот на современа уметност во Солун, вклучи реномирани автори од светот и земјата, уметнички инсталации, видеа, скулптури, перформанс и фотографии. Се претставија 12 уметници и уметнички од земјава и светски признаени автори, кои денес изложуваат во сите водечки уметнички центри низ светот, како „Тејт“, „Гугенхајм“, МоМА. Вкупен буџет - **800.000** денари.
4. Изложба со плакати од референдум насловена *"Votes & Voices"* Swiss Campaign Posters from 1918 to the present во соработка со Швајцарска амбасада и соработка со Музејот Museum fur Gestaltung од Цирих.Проектот е целосно финансиран од Амбасадата на Швајцарија во Република Северна Македонија.
5. Перформанс на Рон Ејти „Акефално чудовиште“, како вонпрограмска активност што се оддржа во Музеј на современа уметност, во организација на Коалицијата Маргини и Skopje Pride Weekend во јуни 2019. Изложбата беше придружена со разговор меѓу Рон и Дел Ла Грејс Волкано.
6. **Филмска програма „Што е филм?“** со буџет од **380.000** денари. Редовната програма на МСУ филм и видео претставува серија на филмски проекции и разговори, соцел долготочно програмирање, истражување и презентација на аудиовизуелни дела, коија дефинираат широката палета на филмската уметност . Во рамките на филмската програма се прикажани:
 - Филмови и предвање на Сафија Бенхайим филмска авторка. Како ќерка на марокански политички бегалци во нејзините филмови, прикажувани на филмски фестивали и во современи уметнички кругови, го истражува прогонот како тема и недефинираната граница меѓу документаристиката и игралиот филм со посебен интерес кон приказните за духови. Во МСУ се прикажаа филмовите „Магична треска“ и „Темна крв“.
 - Филмот „Клео од пет до седум“ од Ањес Варда, во рамките на фестивалот „Прво па женско“. Ањес Варда , филмска авторка чиј интерес за општествените маргини и женската субјективност, во комбинација со професионално минато во областа на фотографијата, резултирале политички смели филмски опус во историјата на филмот.
7. Филмската програма програма „Југословенски експеримент(и)“, со буџет од **200.000** денари е посветена на Југословенската филмска авангарда од 60-тите до 80-тите години од 20 век со фокус на авторите и авторките активни во Кино клубот Сплит, како

еден од трите центри на Југословенскиот експериментален филм. Во придружната програма, покрај разговорот со директорката на Кино Клуб Сплит, Сунчица Фраделиќ, се организираше и разговор под наслов Југословенска авангарда: партизани, уметници од општа пракса, револуционери и контра-револуционери со Тања Врвило, една од водечките филмски критичарки и теоретичарки од Загреб, Хрватска. угословенски експеримент(и) се реализира во соработка со Кино Клуб Сплит, Хрватска. Учеснички на дискурзивниот дел на програмата се Сунчица Фраделиќ и Тања Врвило. Кураторка на програмата е Кумјана Новакова.

6. Тесни грла и научени лекции

Министерството за култура, преку родово буџетската анализа, прави обид да ги интегрира родовите аспекти во програмите од областа на културата со цел да го придвижи намалувањето на родовиот јаз и редефинирањето на улогата на жената во македонската култура и уметничка историја.

Ваквите определби се во согласност со напорите на Владата на Република Македонија да ја унапреди еднаковста на жените и мажите и да промовира вредности со кои ќе се намалат стереотипите и да се поттикне еднаквоста во сите свери на општественото живеење. Родовото буџетирањето е вграден во програмата на Министерството за култура во областа на Интердисциплинарните проекти кои наменски ја третираат во релацијата со родовите политики на уметноста и културата. Но родовото буџетирање се забележува и како програмските приоритети на некои од националните установи од областа на културата кои делуваат во областа на музејската дејност и нематеријалното културно наследство, како и во дејноста на визуелните уметности, архитектурата и дизајнот. Но сепак родово сензитивни проекти можат да се најдат и во останатите дејност и кои делуваат во културата, се поддржани и финансиирани од Министерството за култура, но за кои треба да се спроведат обемни анализи и стражувања.

Стратешкото планирање е сегмент, на кој треба повеќе да се поработи во иднина, бидејќи е еден од начините да се воочи и предвиди родовото-одговорно буџетирање, но за да спроведе целосно, потребно е дасе спроведе детална анализа на програмите на националните установи и на финансираните проекти од страна на Министерството за култура од аспект на воочување на родово-сензитивни програми и активности, како процес од каде ќе се добијат конкретни бројки и статистички родово-разделени податоци. Сето тоа е неопходно, за да се дефинираат родовите индикатори кои би се користеле при изработка на идните стратешки планови.

7. Заклучоци и препораки

Прашањата на родовата еднаквост во сферата на кулурата и уметности пред се произлегува од усвојување од современите тенденции и критички правци во современата естетска и критичка мисла, современат антроополгија, родовите студии, современата теорија на уметноста и од таму како интердисциплинарен пристап поизлегуваат рецентни и нови уметнички и естетски практики кои уметноста ја третираат, не само како чин на естетско облагородување и исполнување на естетските пориви на уметникот, но и како и како поле за

востоставување на современа дебата преку уметноста за новите социјални превирања во општеството и како можност за воспоставување на социјални и општествени промени.

Министерството за култура ќе продолжи да работи на поддршка на инициативи за промоција на научно истражувачки проекти и проекти од областа на културата, историјата, историјата на уметноста, етнологијата итн. во промовирање на жените како активни учесници во овие случаувања и како дел од светската историја.

Поттикнувањето на вклучување на родово-сензитивни програми/проекти кои се спроведуваат од националните установи е еден од начините како да се подбri родовото буџетирање, но затоа се потребни и зголем број на обуки за родово-одговорно буџетирање, и стратешко планирање кои ќе се спроведуваат во устаните од културата. Се очекува дека на овој начин ќе се надминат стереотипите и низ позитивни примери, културни и едукативно воспитни иницијативи, ќе се поттикне намалувањето на родовиот јаз во областа на културата и унапредување на еднаквоста.

Изработил: Нада Пешева, Координатор за еднакви можности
Контролиран: Фатон Фазлиу, Шеф на кабинет

ФАЖИУ

